

Семикіна М.В.

доктор економічних наук, професор
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНА МОДЕЛЬ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ЯК НАПРЯМОК НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Серед багатьох напрямів наукових досліджень вчених-економістів особливе місце займає проблематика конкурентоспроможності економіки, яка не втрачає актуальності декілька десятиліть. Увага науковців до питань конкурентоспроможності пов'язана з багатьма факторами:

по-перше, це глобалізація та інтеграція ринків, на яких компанії з різних країн змагаються за одних і тих самих споживачів, що посилює конкуренцію;

по-друге, – постійне зростання вимог споживачів до інноваційно-якісних характеристик продукції та послуг;

по-третє, – надзвичайно швидкі зміни технологій (технологічне відставання несе ризики втрат конкурентних позицій на ринку).

Гостроту конкуренції посилюють постійні зміни – в економічному середовищі (економічні кризи, спади попиту, виробництва), геополітичному просторі (торгові війни, військові конфлікти, санкції), маркетингових технологіях внаслідок зміни споживчих уподобань), що вимагає від компаній, країн постійної адаптації та інноваційного розвитку.

Саме тому конкурентоспроможність на макрорівні уявляє собою динамічну сукупність властивостей і характеристик національної економіки, що відображають її здатність успішно конкурувати з іншими країнами на світових ринках, постійно змінюватися під впливом глобальних трендів.

Отже, щоб залишатися конкурентоспроможною, країна має постійно адаптуватися до нових умов, інвестувати в інновації, розвивати людський капітал і створювати сприятливе бізнес-середовище.

Для України проблема набуття конкурентоспроможності матиме особливе, доленосне значення на етапі повоєнної розбудови економіки. В цьому контексті турбує низка питань: як саме після війни треба буде «піднімати» та розвивати економіку, в якій мірі можливо зберегти та мобілізувати людський капітал для розбудови країни, яким буде людський капітал у кількісно-якісному вимірі, яким має бути розміщення продуктивних сил після війни, які конкурентні переваги в економіці стануть реально можливими завдяки інноваційному розвитку, якими для цього можуть бути джерела інвестування тощо.

Підвищення конкурентоспроможності економіки буде надзвичайно важливим для нашої держави, оскільки це означатиме:

- економічне зростання (конкурентоспроможна економіка сприяє нарощуванню виробництва, створенню нових, привабливих робочих місць, підвищенню рівня життя населення);

- кращу привабливість для залучення зарубіжних інвестицій;

- посилення національної безпеки (сильна економіка є важливим елементом національної безпеки, оскільки вона забезпечує країну необхідними ресурсами, підвищує обороноздатність, вплив на міжнародній арені).

Тому немає сумнівів в тому, що зараз надзвичайно важливим завданням для української науки є пошук прийнятної, конкурентоспроможної моделі інноваційного розвитку економіки України.

Пропонуємо трактувати *конкурентоспроможну модель інноваційного розвитку економіки України* як комплекс взаємопов'язаних заходів, стратегій та інструментів, спрямованих на багатоетапну трансформацію української економіки у високотехнологічну та інноваційну систему, здатну ефективно конкурувати на світових ринках.

Вважаємо, що на етапі повоєнної розбудови України конкурентоспроможна модель інноваційного розвитку має передбачати реалізацію тріади пріоритетних цілей:

- підвищення конкурентоспроможності товарів та послуг на основі інноваційного розвитку та широкої цифровізації виробничих процесів;
- забезпечення конкурентоспроможності людського капіталу за рахунок інноваційних змін в освіті, безперервного професійного розвитку, масштабного цифрового навчання населення;
- підвищення конкурентоспроможності мотиваційного забезпечення праці завдяки кардинальним змінам в оплаті та стимулюванні праці.

Ключовими чинниками підвищення конкурентоспроможності економіки мають стати:

- інновації (розробка і впровадження нових продуктів, технологій і бізнес-моделей), стимулювання інноваційної діяльності у різноманітних сферах трудової діяльності;
- якість продукції та послуг, що відповідає високим стандартам якості та потребам споживачів, передбачає швидкість обслуговування та сервіс;
- ефективність виробництва (мінімізація витрат і максимізація продуктивності);
- наявність достатньої кількості кваліфікованих фахівців і робітників, зокрема з цифровими навичками, державні програми повернення професіоналів-мігрантів;
- розвинена інфраструктура (транспортна, енергетична, інформаційна, соціальна);
- сприятливе бізнес-середовище (стабільне та сприятливе законодавство, низькі податки, мінімальний бюрократизм внаслідок цифровізації різноманітних послуг та управління, державна підтримка та сприяння розвитку малого та середнього бізнесу);
- активна участь у міжнародній економічній співпраці, експорт високотехнологічної продукції.

Зауважимо, що після війни реалізація конкурентоспроможної моделі розвитку в Україні буде пов'язана з низкою викликів, зокрема таких як, недостатнє фінансування науки та інновацій, нестача професіоналів внаслідок вимушеної міграції декількох мільйонів співвітчизників під час війни, низький рівень кваліфікації працівників, корупція та неефективність державного управління, не говорячи про масштабні наслідки руйнувань і втрат (людських і матеріальних), нестабільність політичних та економічних процесів.

Водночас, вважаємо за доцільне дотримуватися думки, що наша держава все ще має значний потенціал для інноваційного розвитку. Україна має висококваліфіковані кадри, розвинену ІТ-сферу та сприятливе географічне розташування. За умов проведення ефективних реформ та інвестицій в інновації, залучення зарубіжної підтримки та інвестицій, економіка може бути відбудована і наша держава з часом може стати лідером інноваційного розвитку в регіоні. Запровадження конкурентоспроможної моделі інноваційного розвитку економіки України сприятиме подоланню сировинної залежності, тобто переходу від експорту сировини до експорту високотехнологічної продукції з високою доданою вартістю, забезпеченню стійкого економічного зростання та підвищенню рівня життя населення, створенню сучасних високооплачуваних робочих місць, збільшенню надходжень до бюджету за рахунок зростання експорту та податкових надходжень від інноваційних підприємств.

Перспективи подальших наукових досліджень в цьому напрямі мають бути пов'язані з деталізацією механізмів, заходів та інструментів у складі зазначеної конкурентоспроможної моделі інноваційного розвитку економіки України.